

Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Η Θεσσαλονίκη μας εορτάζει την 103^η επέτειο της απελευθερώσεώς της ανήμερα του Αγίου Δημητρίου το 1912. Ο Ελληνικός Στρατός επέτυχε ένα θαύμα. Όταν στις 5 Οκτωβρίου 1912 η Ελλάδα, η Βουλγαρία, η Σερβία και το Μαυροβούνιο κήρυξαν τον πόλεμο στην Οθωμανική Αυτοκρατορία από όλες τις πλευρές, οι σύμμαχοι και ξένοι επιτελείς - ακόμη και ορισμένοι Έλληνες - δεν πίστευαν ότι η Ελλάδα θα μπορούσε ποτέ να επιτύχει όσα, ωστόσο, επέτυχε. Οι ελληνικές δυνάμεις ήταν τουλάχιστον τρεις φορές μικρότερες των βουλγαρικών και δύο φορές μικρότερες των σερβικών. Επί πλέον, για να προελάσουν στη Μακεδονία, έπρεπε να διασπάσουν τέσσερις ισχυρότατες οχυρές στενωπούς: το Σαραντάπορο, τα Στενά Ολύμπου-Πέτρας, την Καστανιά και προς Φλώρινα-Μοναστήρι το Κλειδί (Κιλί Ντερβέν). Έπρεπε, επίσης, να διαβούν μεγάλα φυσικά εμπόδια όπως οι ποταμοί Αλιάκμων, Αξιός και Γαλλικός και ο απέραντος Βάλτος των Γιαννιτσών.

Οι δυνάμεις των εμπολέμων κρατών ήταν οι εξής:

Ελλάδα: 110.000 πεζοί, 1.000 ιππείς και 180 πυροβόλα.

Βουλγαρία: 300.000 πεζοί, 5.000 ιππείς και 720 πυροβόλα

Σερβία: 220.000 πεζοί, 3.000 ιππείς και 500 πυροβόλα

Μαυροβούνιο: 35.000 πεζοί και 130 πυροβόλα

Οθωμανική Αυτοκρατορία: 340.000 πεζοί, 6.000 ιππείς, 850 κινούμενα πυροβόλα και 750 τοπομαχικά πυροβόλα φρουριών.

Η Ελλάδα ενήργησε σε τρία ταυτοχρόνως Μέτωπα: Μακεδονία, Ήπειρος και Αιγαίο - Ιόνιο. Νίκησε παντού. Μέσα σε 22 μόνον μέρες εισήλθε στη Θεσσαλονίκη.

Η πορεία προς Θεσσαλονίκη υπήρξε επική. Ο Ελληνικός Στρατός της Θεσσαλίας με αποστολή του την Μακεδονία διέθετε 60.000 άνδρες με Αρχιστράτηγο τον Διάδοχο Κωνσταντίνο. Μετά σκληρότατες μάχες στις 6 Οκτωβρίου απελευθερώνεται η Τσαριτσάνη, η Ελασσόνα και η Δεσκάτη. Ο μετέπειτα Πρωθυπουργός Στυλιανός Γονατάς ήταν εκεί και μαρτυρεί: *«Εισήλθομεν εις Ελασσόνα διελθόντες εκ Τσαριτσάνης, κομποπόλεως εντελώς ελληνικής. Συνεκινήθην εκ των ενθουσιωδών εκδηλώσεων των έως τότε υποδούλων Ελλήνων της. Ένας γέρον, κλαίγοντας, εφίλει τα υποδήματα του εφίππου στρατηγού»*.

Κλειδί της ελευθερίας τα Στενά του Σαρανταπόρου που ανέρχονται από τη Μελούνα και οδηγούν σε Σέρβια-Κοζάνη. Είναι βαριά οχυρωμένα και, για να τα διασπάσει, ο Ελληνικός Στρατός μάχεται επικά επί τρία μερόνυχτα από τις 8 μέχρι τις 10 Οκτωβρίου. Πέφτουν κορμιά. Ο Διάδοχος Κωνσταντίνος διευθύνει την επίθεση. Γράφει: *«Οι Τούρκοι κατείχαν φοβερή θέση με δύομιση Μεραρχίες, ένα Σύνταγμα πυροβολικού και 24 κανόνια. Το Πεζικό μας επιτέθηκε με καταπληκτική γενναιότητα, έξη Συντάγματα στην πρώτη γραμμή κάτω από βροχή πυροβολισμών που, όμως, δεν τους σταμάτησαν ούτε λεπτό»*.

Έτσι ο Ελληνικός Στρατός εκπορθεί τα Στενά, κερδίζει την πρώτη αποφασιστική νίκη και ξεχύνεται στην Άνω Μακεδονία. Απελευθερώνει διαδοχικά στις 10 τη Σέρβια, στις 11 τη Κοζάνη, στις 15 τη Πτολεμαΐδα και στις 18 προσωρινά το Αμύνταιο. Στις 15 Οκτωβρίου το Απόσπασμα Ευζώνων του Γεννάδη εισέρχεται στα Γρεβενά. Ο Βασιλεύς Γεώργιος Α΄ ακολουθεί τον νικηφόρο Στρατό. Απόγευμα της 14^{ης} Οκτωβρίου εισέρχεται στην Κοζάνη που τον αποθεώνει σύσσωμη.

Χαράματα της επομένης ο Κωνσταντίνος κινήθηκε αποφασιστικά από την Κοζάνη προς τη Θεσσαλονίκη με όλες τις δυνάμεις του πλην της 5^{ης} Μεραρχίας. Στις 15 Οκτωβρίου καταλαμβάνει τη στρατηγική διάβαση της Καστανιάς και από την

Άνω Μακεδονία χυμάει αήττητος στην Κάτω Μακεδονία όπου απελευθερώνει τη Βέροια και τη Νάουσα. Στις 18 την Έδεσσα. Ελέγχει πλέον τη σιδηροδρομική γραμμή Θεσσαλονίκη-Μοναστήρι μέσω της οποίας μεταφέρει τον κύριο όγκο των δυνάμεών του και τα πυροβόλα του στον Γιδά, στην Αλεξάνδρεια. Από εκεί ο Στρατός διασχίζει πεζή το Ρουμλούκι και φθάνει μπροστά στα Γιαννιτσά. Ο Αρχιστράτηγος γνωρίζει ότι οι Οθωμανοί θα τα υπερασπισθούν σκληρά με όλες τις δυνάμεις τους επειδή:

1^ο Τα Γιαννιτσά είναι ιερή πόλη των Οθωμανών. Υπήρξε προσωρινή πρωτεύουσα του Σουλτάνου Μουράτ Α΄ στην πορεία του προς το Κοσσυφοπέδιο και εκεί είναι θαμμένος ο πρωτοπόρος του Γαζής κατακτητής Χατζη-Εβρενός μπέης. Και

2^ο Ανάμεσα στα Γιαννιτσά και στη γέφυρα του Αξιού ποταμού, στην πύλη της Θεσσαλονίκης, απλώνονταν ο απέραντος Βάλτος ο οποίος δεν επιτρέπει ελιγμούς των ελληνικών δυνάμεων και ανακόπτει την Ελληνική Μεραρχία που ο Αρχιστράτηγος είχε εξαπολύσει στον βόρειο άξονα ώστε να κυκλώσει τους Οθωμανούς.

Από την αυγή της 19^{ης} Οκτωβρίου μαίνεται επί δύο ημερώνυχτα η ιστορική μάχη των Γιαννιτσών. Οι Έλληνες επικρατούν κατά κράτος. Και προελαύνουν συνεχώς. Παραμονή του Αγίου Δημητρίου ελληνικές δυνάμεις βρίσκονται ήδη στα πρόθυρα της Θεσσαλονίκης, στους Αμπελόκηπους και στο Μπερ-Τσινάρ. Περί τα μεσάνυχτα της 26^{ης} Οκτωβρίου στο Διοικητήριο ο Οθωμανός Αρχιστράτηγος Χασάν Ταχσίν πασάς, Αλβανός μπεκτασής, υπογράφει την παράδοση της Θεσσαλονίκης και των στρατευμάτων του.

N. I. Μέρτζος